

"יפיותו של יפת באהלי שם- מה כן ומה לא מהתרבות המערבית?"
"Can Maccabees and Hellenists Get Along?"

**Rav Kook on: Adopting the Positive Without the Negative of
Greek/Western Culture**

1. אגרות הראיה א, אג' תצג, עמ' קלב לסופר ד"ר א' קמינקא
 כי יש כח רב בספרות מקורית שלנו לאגד אלינו את כל הפזורים, אשר נפוצו מאתנו, בעטיה של **יפיותו של יפת** שהתפרצה בפתע בשטף של זרם לתוך חוגנו. ומאד אשמח אם יכבדני כבוד הדרתו ביתר ספריו הנכבדים, ביחוד הכתובים עברית, למען אדע למצות את ערך מדותיו, הנראות לי בעשרן, ביתר פרטיות.

2. הרמ"צ נריה, מועדי הראי"ה, עמ' קעט-קפ, חנוכה, תרצ"א
 המגמה הברורה של חכמי הדור היתה להחדיר את התוכן של קדושה בכל הדרגות ובכל שטחי החיים. **לעומת ההתייונות** שפגעה ביסוד האמונה וגזרה "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל" (בראשית רבה ב, ה) ושלל הזכיר שם-שמים, החליט בית הדין של החשמונאים להזכיר שם-שמים גם בשטרות (ראש השנה יח ע"ב), היינו להכניס זרם של קודש גם בחיי-החול, להשגיר את יסוד-האמונה גם במשא ובמתן של **קניינים חמריים** ולקיים מה שנאמר "בכל דרכיך דעהו", ובדרך זאת האיר האור הטהור בכל פינת-חיים – "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם."

3. מאמרי הראיה ב', עמ' 408 - 409, "הקודש והחול"
א. פס' יג- מעת אשר הזדווגה חכמת יוון לישראל, החל החול לבא בגבול הקודש, וממילא גם הקודש בא בגבול החול. אלה המחברים אשר חברו את ערכי החול וערכי הקודש יחד בחבור של **ערבובינא**, שכונתם היתה לעשות שלום בין אלה שני העמודים, גרמו לכל אותה **המלחמה** הארוכה, שאנחנו הננו עדיין אוכלים את פירותיה המרים. חבור מעורבב של אלה שני המושגים מוכרח הוא להוציא תולדות בוסריות. וזהו בודאי התוכן המדאיב והמבלבל את העולם. אמנם יש חבור שאינו בא כי אם להסביר מושגים, וזה יועיל לפעמים **לטובת שני הערכים**, כשהתולדה כבר נגמרה על היסוד המיוחד של כל אחד בפני עצמו, על פי צביונו והכרתו הפנימית.
ב. פס' יד- המקומות של החול ושל הקודש מוכרחים להיקבע. צריכים אנחנו לדעת את החול ואת שליטתו, את מקומו ערכו וגבולו... בשרשו ואחיזתו וכל מהותו וקיומו הוא בא מצד הקודש... מתוך סקירה עמוקה זו יש לקודש ולחול צד של מעמד שוה וחשוב במציאות... יודעים אנחנו שהחול הוא גם כן מושפע ממנו, ומכוון הוא על פיו להתבצר במקומו וגבולו, ולפיכך אנחנו צריכים לדעת את ערכו ושמושו.

ג. פס' טו- החול נזדווג אל הקודש, וההזדווגות הזאת יש שהיא לברכה ויש שהיא למארה. כשאין הגבולים **מתשטשטים** וכל אחד שומר את תפקידו, לבררו ולהעלותו, אז החבור הזה של החול עם הקודש הוא לברכה. אבל בזמן שהגבולים מתשטשטים, והחול נכנס לערכי הקודש, לעשות שם ציורים, מדידות ושעורים, והקודש נדחק הוא אל החולי לכוון שמה סדרים, אז הכל מתקלקל. ההתמרמרות משני הצדדים נעשית אז גדולה מאד, עד שתסיסה חזקה נולדת, והקודש סובל בתחילה מפני שהוא יורד מערכו ונעשה כהה מאורו, מפני ירידתו אל גבולי החול, והחול מוצא לו אז כבר תכונה של **התנגדות עצומה כלפי הקודש**, והוא משתמש באותם ערכי הקודש עצמם, שנתודעו לו על ידי הנסיון של כניסת הקודש לגבולו, ללחום בהם נגד הקודש. אמנם המלחמה הזאת סופה היא **להזיק גם את החול**, כי סוף כל סוף גם מעמד החול מתבצר הוא ביסודו רק על ידי הקודש. אבל נפילת החול בצורה כזאת איננה גורמת כלל עליה לקודש, כי גם **הקודש צריך הוא לסימוכו של החול** לתקן את כליו המעשיים, לכוון את הצעותיו ואת משליו והסברותיו בחלקת הרוח, ועל כן זה המצב, שגורם התוכן של טשטוש הגבולים, הוא **הפסד כללי לשתי המערכות**, של החול ושל הקודש.

ד. הרפואה באה רק מתוך עבודת ההגבלה, של התחמת התחומין של הקודש ושל החול והעמדת צביון של הדדיות, שבכל מקום שכח אחד צריך לעזרה, חברו יהיה מיד מזומן לעזרתו. זה היסוד של **גמילות חסדים**, הנוהג בכל הבריאה כולה, הוא מוכרח להיות נוהג בשני הערכים הללו, הכוללים את כל ההווה, את כל החיים וכל המציאות בכללותה.

4. הראי"ה קוק, מאמרי הראיה ב', עמ' 476, "ענייני חנוכה", שנת תרצ"ג
א. חגיגת חנוכה עם מצותה ועם הדלקת נרותיה, אנו מוצאים בה איזה דבר שיש לנו לחשוב על אודותיו ועל כח האחדות שבנו. אנחנו נתקלנו, אז, בעם יוון, שהשאיף שם גדול בעולם. החכמה היוונית נכנסה בכללות העולם והכניסה, אז, גם בנו תסיסה. הגמרא אומרת שעל החכמה היוונית נגזרה גזירה. לשון הגזירה היא "ארור אשר ילמד את בנו חכמה יוונית" (ב"ק פב ע"ב). **לא כתוב "אשר ילמוד" אלא "אשר ילמד את בנו"**. חכמינו הקדושים התייראו מאוד שמא החכמה היוונית תמשוך את הנוער ותנתק אותו מאמונת קדוש ישראל. אך ורק לקרובים למלכות הותר, בקושי, ללמוד חכמה יוונית. אולם גם נאמר שם, שעל חכמה יוונית לבד נגזרה הגזירה, אבל לא על לשון יוונית: **"לשון יווני לחוד, חכמה יוונית לחוד"** (בבא קמא פג ע"ב). דברי חז"ל עמוקים ואין להבינם כפשוטם. הכוונה "בלשון יוונית" אינה אך ורק לפירושן של מלים יווניות, אלא זה גם

נכנס בתכונות של מדע. ההבדל בין 'לשון' לחכמה הוא הבדל שבין סגנון לתוכן. בשעה שחז"ל אומרים "לשון יוונית לחוד" – הכוונה לסגנון. את התוכן, את החכמה, אין אנו צריכים לקבל אלא מתורתנו הקדושה. התוכן שלנו הוא עשיר ורענן ומכניס חיים אציליים ליחיד ולרבים עד שאין אנו צריכים להשתמש בנידון זה בדברים שאולים. במה שנוגע לסגנונות, ליפוי הדברים, רואים אנו שגם אחרי כל המלחמות והניגודים הגדולים שבינינו ובין היוונים, מצאו חכמינו הקדושים סמך בפסוק: "יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם – יפיותו של יפת יהא באהלי שם" (מגילה ט ע"ב ע"פ ברי"ט, כז). מתוך כך הותר לתרגם את התורה ליוונית...

ב. לפי הנהוג בעולם חושב אדם בתחילת מחשבתו שהקודש והחול הם בבחינת "ויתרוצצו", שהם צוררים זה את זה. אולם האמת היא, שאין כל ניגוד בין קודש והחול... החיים בכללותם אינם מתקיימים באומה, כי אם דוקא באופן ששני היסודות הללו יתמלאו ויהיו בריאים ומשמשים לתקומתה של האומה... כשם שאנחנו צריכים להשתמש ברכוש של הקודש וגם ברכוש של החול, כך אנו מחויבים לשמור שתהיה הבדלה בין הקודש ובין החול... כל מה שהמוח היווני יכול להכיל בקרבו, מתהום קרקע עד רום שמים, אינו אלא חול. אבל לא כן כנסת ישראל... אנחנו יודעים איך לעשות רתקות, איך לחבר את השמים ואת הארץ, ודוקא ע"י חוש ההבדלה...

ג. ברצוני להעיר מחשבה שגרעינה מתאים למה שאנו חפצים היום, לזכור ולהתעורר על ידו. אנו מדליקים, בחנוכה, שמונה נרות... לכאורה היה די לו החשמונאים היו מתקנים שבעה ימים לחג החנוכה, והדלקת שבע נרות זה היה מתאים למנורת המקדש. מדוע אם כן, מדליקים אנו שמונה נרות? לדעתי ניחא. יש הלכה אחת הבנויה בעיקרה על הרעיון שכל ישראל צריכים להיות מרושמים מזה שבעולם החיים ישנם שני סוגים: הקודש והחול... אנו מחויבים לשמור שתהיה הבדלה בין הקודש ובין החול, ולא נכשל בפח של החכמה היוונית, שמצידה אין קודש בכלל בעולם... על כן אמרו חז"ל: "לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן, מנורה כנגד מנורה" (ראש השנה כד). אסור לעשות כעין הכלים שהיו בבית המקדש. הקודש שומר את גבולותיו, הוא מגן על עצמו, שלא יבוא כל זרם של חול למעט את שויו, ודוקא ע"י השמירה הזאת נותן הקודש חיים וגם מקום לחול ולמערכות החול... חששו אנשי בית החשמונאים שאם יתקנו רק שבעה נרות, יעשו מנורות חילוניות כמו של בית המקדש, של שבעה נרות. אנחנו יודעים שנצח ישראל בנוי על ההבדלה בין הקודש והחול ועל צרופם בחיים...

ד. חששו אנשי בית החשמונאים שאם יתקנו רק שבעה נרות, יעשו מנורות חילוניות כמו של בית המקדש, של שבעה נרות. אנחנו יודעים, שנצח ישראל בנוי על ההבדלה בין הקודש והחול ועל צרופם בחיים.

ה... במוסד הזה ישנה מזיגה בין קודש וחול. לומדים כאן תורה שבכתב ותורה שבעל פה ולומדים חלק מהמדעים שנדרשים לעולם, לחיים בצורה של חול. אבל לא נשכח את המלחמה שהיתה אז, ועדיין לא פסקה. אנחנו צריכים לדעת, שאם לא נהיה זהירים, אז יש לפעמים שזרעוני חול רוצים לעשות מכל הקודש חול. בשעה שאנחנו לומדים תורה שבכתב, והוא הדין תורה שבעל פה, אין אנו לומדים אותן לשם ספרות בעלמא ואפילו לא לשם ספרות לאומית בעלמא ולא לשם מדע בדרך כלל, כי אם משום שאותם ציוה ד' אלקינו "ללמד אתכם חוקים ומשפטים לעשותכם אותם כאשר ציוני ד' אלקי", "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים". יעזור השם שהמזיגה הזאת תתקיים באופן הנעלה ביותר בבית הזה... ונזכה לראות מכל בתי ישראל העוסקים בעבודת הרוח של ישראל ובהרצת התורה את הגשמת הפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

5. תלמוד בבלי, מסכת שבת לג ע"ב- ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גביהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג.

6. הראי"ה קוק, עין איה, שבת ב, רנט, על שבת לג ע"ב
... וכאשר התנאים הראשיים במעמד החברה האנושית הוא חילוף הקנינים כדי שיוכל הכלל כולו להסתייע איש באחיו ע"י חילוק העבודות, וצירוף הרחוקים במקום כדי שיהיו יכולים לאחד כחות רחוקים ממקומות מפורזים, כדי להשלים את התיקון החברותי בכל צדדיו, ועל כולם היא שמירת הבריאות של כל פרט כדי שימצאו כחות עובדים פועלים. השווקים, המה ליסוד החילוף של הקנינים. הגשרים, ליסוד התקרבות הרחוקים. המרחצאות, לתיקון הבריאות, שהטהרה היא היסוד העיקרי שלהם. ואלה המעשים הנאים, לאיזה מטרה שיעשו, הם מתאימים עם המטרה היותר רוממה.

7. אורות ישראל, פרק ה, ב- צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא עם עולמו, מה שלא נתן כל הכשרונות במקום אחד, לא באיש אחד ולא בעם אחד, לא בארץ אחת, לא בדור אחד ולא בעולם אחד, כי-אם מפזרים הם הכשרונות, והכרח השלמות, שהוא כח המושך היותר אידאלי, הוא הגורם להמשך אחרי האחדות המרוממה, המכרחת לבוא בעולם, והיה ביום ההוא – יהיה ד' אחד ושמו אחד.

8. אורות ישראל, פרק ה, יא- ראויה היא האנושיות שתתאחד פלגה למשפחה אחת, ותחלו אז כל התגרות וכל המדות הרעות היוצאות מחלוקי עמים וגבולותיהם. אבל העולם צריך להעידון התמציתי, שהאנושיות משתכללת על ידו בעשיר הצביונים המיוחדים של כל אמה. וזה החסרון תשלים כנסת-ישראל, שתכונתה היא

כְּמִין אוֹצֵר-רוּחוֹת גְּדוֹל הַכוֹלֵל בְּקֶרְבוֹ כֹּל כְּשֶׁרוֹן וְכֹל נְטִיט רֹחַ עֲלִיוֹנָה. וּבְמִלּוּאָה הַגְּמוּר שֶׁל כְּנֶסֶת-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמוֹר בְּעוֹלָם, בְּיַחַד עַל-יְדֵי קְשׁוּרָה עִם כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, כֹּל הַטּוֹב שֶׁיּוֹצֵא מִפְּלִגַּת עֲמָמִים, וְשׁוֹב לֹא יִמָּצָא צֶרֶךְ בַּהֲתַפְּלְגוֹת הַמְּמִשִּׁית, וְהֵיּוּ כֹל הָעַמִּים הַכְּלָלִיִּים חֲטִיבָה אַחַת, וְעַל גְּבִיחָם בְּתוֹר אוֹצֵר קְדוֹשׁ, מִמְּלֶכֶת כְּהֻנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים, כְּפֶאֱשֶׁר דִּבֶּר ד'.

9. הראי"ה קוק, אורות הקודש ד, עמ' תצט- הגנה בחסד אל עליון - ח

א. נטיית החסד צריכה הגנה גדולה. עלול הוא בעל החסד, הנוטה להשפיע לכל, להיות גי"כ מקבל מכל, כך היא דרכה של השפעה, שהיא חוזרת אל הנותן באיזה צורה מושפעת... אמנם זהו כוחו של אור חסד אל עליון, אל זועם בכל יום, שלא תשוב שום השפעת קבלה כ"א מהנושאים הטהורים, ותפילת ישרים רצונו, וכל הרשעה כולה, היא רק מקבלת ולא משפעת, יסוד בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה.

ב. אברהם הובטח במגן שלא תזיקהו השפעתו שהיתה שפוכה על פני כל והולכת לרעים ולטובים, בהיותו מעין דוגמא של חסד של מעלה, אנכי מגן לך, ובמעמקי התורה השמירה היא נתונה לכל אחד ואחד ע"פ מדתו, ויש שהוא מוכרח להשמר שלא להיות מהנה לשום מקום שפל, כדי שלא תשוב שום השפעה שפלה עליו...

10. הראי"ה קוק, "הדור", עקבי הצאן, עמ' קיד-קטו- שם [=בגלות]... אי אפשר לשאוף לחיים מלאים, כי החיים

החברתיים והלאומיים מורעלים ברעל אויר ארץ העמים... שהאויר הזה עצמו הוא מזהם את הלב והמוח הישראלי, מחלישו ומטמטמו, על כן רק דרך הכבישה הכללית היא הדרך היותר אפשרית... שמה. אבל לא זאת היא תורת החיים הנצרכת לדור של עקבא דמשיחא, שהיא מוכרחת להמשך מארץ החיים ממקום בית חיינו... הכוחות נתעוררו... אין בשום אופן אפשרות להכניעם בדרך כבישה, כי אם לרוממם ולשגבם... הדרך של האורה...

11. הראי"ה קוק, אורות, עמ' קעא

בארץ ישראל אפשר להשיג איך שהבשר של הגוף הישראלי הוא קדוש ממש כקדושת הנשמה, ואין צורך כ"כ להרגיז את הגוף ממנוחתו הטבעית, כי אם להעלותו ולהטעימו טעם האמת של חיי הקודש השופעים מקדושת הארץ, הספוגים באוירה המחכים של א"י.

12. הרי"מ חרל"פ, ממעיני הישועה, עמ' רמד- הקדושה שבא"י היא דוקא זו המלאה עז וגבורה, וביחוד בהרחבה...

ומאחר שתוכן הקדושה בא"י הוא בהרחבה ופריצת כל גבול, לכן בוחלת היא הארץ הזאת ביראת שמים מצומצמת, וביחוד יר"ש עצובה ודורשת היא דוקא את היראה הגדולה... המביאה מרץ רב, עז וגבורת קדש, שמחה רבה ועליזות עמוקה... הכל בהרמוניא אחת גם יחד, ובלא זה אין הארץ מוצאת את אושרה... והיא מתרעמת על הבאים שעריה בתוכן ובצורה של גלות...

13. הראי"ה קוק, אורות, אורות ישראל / פרק ו / ו- במשיח בן יוסף מתגלה התכונה של לאמיות ישראלי מצד עצמים.

אָמְנָם הַתְּכִלִּית הָאֲחֵרוֹנָה אֵינָה הַתְּגִדְרוֹת הַתְּיַחֲדוֹת הַלְאָמִיּוֹת בְּלִבְדָּה כִּי-אִם הַשְּׂאִיפָה לְאֶחָד כֹּל בְּאֵי עוֹלָם לְמִשְׁפָּחָה אַחַת לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ד' (צפניה ג, ט), וְאִף-עַל-פִּי שְׁזָה צָרִיף גַּם-כֵּן מְרִכּוֹ מִיַּחַד מִכָּל-מְקוֹם אֵין הַפְּנִיָּה כְּלָה רַק הַמְּרִכּוֹ כִּי-אִם פְּעֻלָּתוֹ גַּם-כֵּן עַל הַכָּל הַגְּדוֹל. וְכִשְׁצָרִיף הָעוֹלָם לְעֵבֵר עֲנִין הַלְאָמִיּוֹת אֶל הַכְּלָלוֹת צָרִיכָה לְהִיּוֹת גַּם-כֵּן כְּעִין הָרִיסָה אֶל הַדְּבָרִים שֶׁהִשְׁרָשׁוּ מִצַּד הַלְאָמִיּוֹת הַמְּצַמְצָמָת, שֶׁיֵּשׁ עִמָּה הַמְּגֻרְעוֹת שֶׁל אֶהְבָּה פְּרִטִית יִתְרָה. עַל כֵּן עֲתִיד מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף לְהֵרֵג (סוכה נב), וּמְלָכוּת אֶמְתִּית וְקִמְת תִּהְיֶה מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.

14. הראי"ה קוק, עין איה שבת ד, ו

או אולי ישנן עבודות כאלה, שאף על פי שמדי בנינו יצאו, אבל כיון שיד העבודות נגעה בהן, אולי כל כך נתנכרו לנו עד שבשום אופן לא יצלחו לצירוף התעודה העליונה, וכסיגים שהזרותם והסרתם היא המכשרת את הכלי שיצא בהשלמתו, כן תצא התעודה העליונה של המנוחה והקדושה אל הפועל, כשלא יעשו רושם אלו העבודות שעל ידי עול העבודות הזרה נתנכרו ממקורן, מקור ישראל. יוסף נקרא על שם כלל ישראל, שנקראו המה גם כן על שמו, "ינוהג כצאן יוסף" (תהלים פ, ב). בעת לעבד נמכר יוסף, הפליא פעלים באמונת לבב לאדונו. אם אלה העבודות יצטרפו גם הן לכונן לעומת הכשר המנוחה, זאת היא שאלה מעניינת מאד.

15. עולת ראיה ב, עמ' ג

כל זמן שחסר גם שרטוט אחד הגנוז בעומק הנפש, שלא יצא אל הפועל, עוד יש חובה על עבודת האמנות להוציאו.